

ZAJEDNIČKO DJELOVANJE U OBNOVI GRADITELJSKOG NASLJEĐA U EUROPI

Krasanka Majer

Europsko udruženje poduzetnika u obnovi graditeljskog nasljeđa - AEERPA (Association Européenne des Entreprises de Restauration du Patrimoine Architectural) osnovano je 1991. godine i ima svoja sjedišta u Strasbourgu i Parizu. Svrha djelovanja AEERPA-e je potpomaganje svega što pridonosi unapređenju znanja, vještina, zanata i tehnika uključenih u obnovu i valorizaciju arhitektonske baštine. Ciljevi rada su aktiviranje profesionalne naobrazbe, stručno usavršavanje i poticanje razmjene stručnjaka između udruženih članica. Očuvanjem vještina, tradicije i specijaliziranih zanata, obranom profesije i njezinih osobitosti želi se doprinijeti vrednovanju arhitektonske baštine na europskoj razini. AEERPA okuplja članice specijalizirane u različitim granama obnove graditeljskog nasljeđa: graditeljstvo i kamen, stolarija i drvene konstrukcije, pokrivanje tradicionalnim materijalima, skulptura, freske, slikarstvo i pozlate, željezo, vitraj te nove tehnologije. Šireći svoju mrežu posljednjih nekoliko godina, ovo udruženje danas broji preko 400 članova (tvrtki, organizacija, institucija) iz Belgije, Francuske, Grčke, Hrvatske,

Nizozemske, Njemačke, Portugala, Rumunjske, Rusije, Španjolske, Švedske, Švicarske, Turske i Velike Britanije. Kao jedan od temeljnih problema udruženje je prepoznalo nedostatak ulaganja u obnovu spomenika. Treba uzeti u obzir da ulaganja nisu svrha sama sebi jer pridonose valorizaciji umjetničke baštine koja kroz turističku ponudu može biti znatan i važan izvor prihoda te element jačanja slike i imidža grada ili područja. No, kako ukazati javnom sektoru (Europskoj uniji, državi, regijama, gradovima, općinama) da obnova spomenika donosi značajnu dobit i opće dobro društvenoj zajednici?

Prepoznavši potrebu za većom i kvalitetnijom interakcijom između europskih institucija i ovog udruženja, te radi prezentacije vlastite aktivnosti, ali i problema s kojima se struka suočava, članice AEERPA-e odlučile su potražiti odgovor na ovo pitanje u znanstvenoj studiji. Voditelj istraživanja bio je profesor Xavier Greffe sa Sveučilišta Paris I (Pantheon-Sorbonne). Njegov stručni i znanstveni rad na polju ekonomskih znanosti najvećim dijelom obuhvaća teme iz područja umjetnosti i

medija.¹ Za potrebe AEERPA-e Greffe je izradio znanstvenu studiju utjecaja gospodarskih, materijalnih i društvenih dobitaka kao rezultata ulaganja u konzervatorsko-restauratorske radove na povijesnim spomenicima. Naglasak je bio na prijeko potrebnoj suradnji s odborima Europske unije i pripremi materijala za prepoznavanje kvalitete i stručnosti na europskoj razini, što bi članicama pomoglo i u njihovim sredinama. Studija je predstavljena na posljednjoj godišnjoj skupštini AEERPA-e održanoj u Edinburghu 23.-24. rujna 2005. godine.² Barun A. Van den Abeele, predsjednik Kraljevskog povjerenstva za spomenike i lokalitete te počasni predsjednik ICOMOS-a Belgije, istaknuo je ključne elemente. Istraživanje se bavilo ekonomskim čimbenicima i restauratorskom aktivnošću u Europi. Sve više se prepoznaje velika važnost kulturnog nasljeđa, posebice arhitektonskog, koje je danas, za razliku od ostalih materijalnih i intelektualnih dobara u vremenu globalizacije, gotovo jedini element koji je vezan uz lokalitet i koji pripada samom mjestu i narodu. Važnosti graditeljskog nasljeđa pridonosi i to što ima velik odjek na ekonomiju, ponajprije turizam. Sagledavši sve navedeno određene su teme studije: spomenici kulture kao okosnice razvoja (uvjeti vrednovanja, dinamika razvoja uzrokovana postojanjem spomenika, postignut učinak i povratak uloženog), nedostaci koji se pojavljuju pri identificiranju potrebe za obnovom (nedovoljna opravdanost ulaganja, slabosti državnog financiranja, nepostojanje projekata i nedovoljna motivacija vlasnika), poteškoće ponude u obnovi i nedovoljna stručnost, europsko stajalište prema regionalnim programima, programima tehnoloških istraživanja, socijalnim programima i strukturalnim programima te zaključci i preporuke.

Rezultati istraživanja oblikovani su kao četiri prijedloga: izraditi povelju o kvaliteti restauratorskih radova, razvijati programe koji omogućuju stvaranje kompetentnih stručnjaka za restauratorske i konzervatorske radove, sistematičnom i kvalitetnom politikom poduprijeti uključivanje ovih zanimanja u djelovanje Europskog socijalnog fonda te poticati istraživanje tehničkih i društvenih inovacija u restauraciji, uz osiguravanje kvalitetne razmjene rezultata istraživanja s vlasnicima i mjerodavnim institucijama. Daljnje aktivnosti AEERPA-e bit će usmjerene na široku prezentaciju izrađene studije, implementaciju prijedloga koji su iz studije proizašli te na daljnju i aktivniju suradnju između zemalja članica.

Vrijedi spomenuti da osim AEERPA-e postoje i druga europska udruženja koja se bave pitanjima zaštite i obnove graditeljskog nasljeđa.³ Sva ta udruženja suočavaju se s vrlo sličnim problemima i zajednički pokušavaju naći rješenja. Iako je već prošlo 40 godina od osnivanja ICOMOS-a i više od 30 godina od donošenja Europske povelje o arhitektonskom nasljeđu⁴ u kojoj se arhitektonsko nasljeđe prepoznaje kao kapital nenadomjestive duhovne, kulturne, društvene i ekonomske vrijednosti, ipak još uvijek ostaje otvoreno pitanje spremnosti ulaganja javnog i privatnog sektora u stručnu i adekvatnu obnovu.

U mnogim temama konzervatorsko-restauratorske struke Hrvatsku u Europi najčešće predstavlja Hrvatski restauratorski zavod. Kao član AEERPA-e Hrvatski restauratorski zavod želi u našoj zemlji pokrenuti okupljanje institucija i tvrtki čija djelatnost uključuje zaštitu i obnovu graditeljske baštine, a potom

i izradu statuta nacionalnog udruženja. Jedan od ključnih koraka u budućim aktivnostima takva udruženja trebalo bi biti jasno definiranje struke, te uvažavanje i vrednovanje njezinih posebnosti i podizanje kvalitete stručnog usavršavanja. U Hrvatskoj danas postoji raskorak između potreba istraživanja i izvođenja radova te očekivanja i mogućnosti ulagača i/ili vlasnika. Kvalitetna konzervatorsko-restauratorska studija, izrada projektnih dokumentacija i sam proces izvođenja radova zahtijevaju znatne resurse koji uključuju vrijeme, novac, pravilan izbor tradicionalnih materijala, nabavu specifične opreme, poznavanje i primjenu tehnika starih zanata i novih tehnologija te iskusne stručnjake. S obzirom na to vrlo je važno utvrditi kriterije koji su nužni za rad na spomeniku kulture, ali i osigurati da se oni provode. Isto

tako, pažnju treba posvetiti i položaju struke u gospodarskom sustavu te načinima i pravilima financiranja. Međunarodna iskustva, razmjena stručnjaka i zajednički rad na projektima mogu uvelike doprinijeti razvoju struke i poboljšanju zaštite našeg graditeljskog nasljeđa i stoga su suradnje na europskoj razini bitne, ali do temeljnih promjena u hrvatskoj konzervatorsko-restauratorskoj djelatnosti doći će samo uz sustavne i zakonskom regulativom praćene aktivnosti. Ukoliko se osigura primjenjivanje donesenih pravila, stalno unapređivanje struke i nadzor izvođenja radova na spomenicima graditeljskog nasljeđa, te će promjene, ne samo u teoriji nego i u praksi, potvrditi vrijednosti i opravdati potrebu ulaganja u našu baštinu.

¹ Prof. Xavier Greffe autor je dviju knjiga relevantnih za očuvanje baštine (La valorisation économique du patrimoine, La Documentation française, 2003. i La gestion du patrimoine culturel, Économica, 1999.)

² Na skupštini je izabran i novi predsjednik AEERPA-e, g. Josef de Poorter (Monumentum Vandekerckhove, Belgija).

³ Europa Nostra danas okuplja preko 200 organizacija s područja kulturnog nasljeđa u Europi; <http://www.europanostra.org>. Neke od udruga koje se bave graditeljskim nasljedem: Association européenne des entreprises de restauration du patrimoine architectural AEERPA, www.aeerpa.org; European Confederation of Conservator Restorers Organisation - ECCO; European Federation of Associations of Industrial and Technical Heritage - EFAITH, www.e-faith.org; European Forum of Heritage Associations - EFHA, www.heritageforum.org; European Network of Cultural Centres / Historic Monuments, www.accr-europe.org; European Network of National Heritage Organisations - ENNHO, www.ennho.org; International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property - ICCROM, www.iccrom.org; International Council for the Monuments and Sites (Europe) - ICOMOS, www.icomos.org; Internationales Staedteforum Graz - ISG, www.staedteforum.at; Union of Historic Houses Association - UEHHA, www.uehha.org.

⁴ Povelju je usvojilo Vijeće Europe u listopadu 1975. godine.